

ЧОМУ ВАЖЛИВО ВИВЧАТИ СОЦІОЛОГІЮ?

Важливою умовою ефективної організації соціального управління в трудових колективах є наявність повної, об'єктивної, диференційованої (щодо різних груп населення, чи різних сферах діяльності) інформації про ті процеси, що відбуваються у сфері праці та в суспільстві в цілому. Здатність проаналізувати реальні соціальні процеси та суспільні феномени, можливі тенденції їхнього розвитку, причин та наслідків змін, виникнення нових процесів та суспільних явищ, можливість спрогнозувати майбутні суспільні трансформації на найближчі роки і більш віддалену перспективу є однією з необхідних компетентностей майбутнього фахівця. Розумінню соціального життя суспільства, взаємодії різних сфер соціуму, особистості і суспільства сприятиме вміння розбиратися у закономірностях функціонування суспільства, складних соціальних системах і процесах, проаналізувати будь-яке суспільне явище, зрозуміти його соціальні механізми і суспільні наслідки, зрозуміти важливість збереження суспільства як цілісної системи.

Соціологія формує соціологічне бачення суспільства, соціологічний тип мислення, завдяки якому кожне соціальне явище чи соціальний процес аналізуються з точки зору його співвідношення з соціальним цілим. Саме тому соціологічна компетентність фахівців, яка і проявляється в описаних вище характеристиках, набуває все більшої актуальності.

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціологія» теоретична та практична підготовка студентів у сфері фундаментальних понять соціологічної науки, а саме: знання про людину і суспільство, складні суспільні феномени та соціальні системи, а також соціальні інститути, що створюються людьми для забезпечення своєї життєдіяльності, шляхи і механізми регуляції суспільних відносин, тенденції розвитку та трансформації суспільства, розкриття системного погляду на суспільне

життя, аналіз соціальних механізмів функціонування суспільства та регуляції поведінки особистості в системі соціальних відносин.

Програмою дисципліни передбачено розгляд питань, що складають основу загальнотеоретичних та практичних знань щодо історії й основних понять та категорій соціологічної науки (предмета, об'єкта, рівнів соціологічної теорії, її функцій, зміст класичного та сучасного етапів розвитку, характеристику основних понять і категорій), основних напрямків розвитку сучасної загальносоціологічної теорії, особливостей соціологічних концепцій та підходів (зокрема щодо соціальної мобільності та стратифікації суспільства), механізмів розвитку та функціонування соціальних інститутів суспільства, форм соціальної взаємодії, закономірностей регуляції соціальної поведінки в межах різних соціальних інститутів..

Курс спрямований на розвиток наступних компетентностей студентів:

1. **Загальнокультурну і ціннісно-сміслову компетентність** (розуміння морально-етичних аспектів соціологічного знання і практики; формування та розширення світогляду області соціологічного знання; здатність до розуміння сутності соціальних процесів та їх впливу на тенденції суспільного розвитку; розуміння культурно-історичних та регіональних особливостей функціонування соціальних інститутів, що склалися в Україні та за її межами; гуманістичний характер переконань, повага до людини; здатність діяти соціально відповідально та свідомо).

2. **Навчально-пізнавальну і інформаційну компетентність** (формування у студента зацікавленості про стан та перспективи розвитку соціології; здатність аналізувати причини, динаміку соціальних процесів, прогнозувати їх розвиток; розвиток вмінь щодо самостійного пошуку, аналізу, структурування та відбору потрібної інформації з різних джерел; здатність використовувати практичні навички, спираючись на отримані знання; критичне ставлення до непрофесійного використання інформації, результатів досліджень).

3. **Комунікативну компетентність** (розвиток навичок презентації результатів власних теоретичних та/або практичних досліджень, вміння відстоювати власні думки та позиції, аргументувати їх, участі в групових дискусіях та обговореннях, у досліджуваній сфері; проявляти толерантність та повагу до думок опонента тощо).

4. **Компетентність особистісного самовдосконалення** (адекватне розуміння свого місця у соціальній структурі суспільства обізнаність у можливих шляхах особистого соціального розвитку як громадянина та представника різних соціальних груп, досвід визначення та прогнозування тенденцій соціального розвитку з метою більш ефективної адаптації особистості до нових умов; елементи фізичного, духовного й інтелектуального саморозвитку, емоційної саморегуляції та самопідтримки; підтримка постійної жаги до самовдосконалення та самопізнання).

ЯК ОРГАНІЗОВАНЕ НАВЧАННЯ В МЕЖАХ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «СОЦІОЛОГІЯ»

Дисципліна викладається для студентів першого рівня вищої освіти (бакалаврів) денної та заочної форм навчання

Для студентів денної форми навчання дисципліна викладається у I або II семестрі, протягом одного семестру і передбачає:

проведення 1 лекції раз у два тижні (всього 8 або 7 лекцій залежно від розкладу) і 1 практичного (семінарського) заняття раз у два тижні (всього 8 або 7 занять)

СОЦІОЛОГІЯ: ЗМІСТ КУРСУ

Змістовний модуль 1.	Змістовний модуль 2.	Змістовний модуль 3.	Змістовний модуль 4.
Соціологія як наука	Соціальна стратифікація та соціальна мобільність.	Соціологія сім'ї. Сім'я і шлюб як соціальні інститути.	Соціологія культури.
Історія виникнення та розвитку соціології як самостійної науки.	Етносоціологія	Соціологія особистості	
		Соціологія молоді.	

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ «СОЦІОЛОГІЯ»

Тиждень	Кількість годин	Тема лекції	Кількість годин	Тема практичних, семінарських та лабораторних занять
1	2	Соціологія як наука.	2	<u>Об'єкт і предмет соціології. Структура соціологічної системи знання. Методи соціології для дослідження суспільства. Функції соціології. Місце соціології серед інших наук про суспільство</u>
2	2	Історія виникнення та розвитку соціології як самостійної науки.	2	<u>Етап універсализму. Етап становлення «національних шкіл». Період інтернаціоналізації соціології. Період «ідигенізації» соціології. Період «глобалізації» соціології. Розвиток української соціології.</u>
3	2	Соціальна стратифікація та соціальна мобільність	2	<u>Соціологічні підходи до визначення суспільства. Соціальна структура суспільства: основні види та елементи. Соціальна стратифікація і нерівність. Історичні типи стратифікації. Визначення соціальної мобільності. Форми і види соціальної мобільності. Канали вертикальної мобільності. Особливості і засоби соціальної мобільності. Міграція як форма соціальної мобільності.</u>
4	2	Етносоціологія		
5		Модульний контроль №1		
6			2	<u>Методологічні підходи до визначення етносу і нації. Націоналізм та його типи. Національно-етнічні процеси в Україні</u>
7	2	Сім'я і шлюб як соціальні інститути	2	<u>Соціальна сутність сім'ї. Типологія сімейних структур і їх основні різновиди. Функції сім'ї. Проблеми розвитку сім'ї в сучасному суспільстві.</u>
8	2	Соціологія особистості	2	<u>Поняття «людина», «індивід», «індивідуальність», «особистість». Основні соціологічні концепції особистості. Внутрішня структура особистості. Соціалізація особистості. Девіантна поведінка</u>
9	2	Соціологія молоді	2	<u>Молодь як специфічна соціально-демографічна група. Вікова стратифікація молоді. Психологічні</u>

			особливості молодого покоління. Молодіжна субкультура. Розвиток молодіжних субкультур в Україні. Державна молодіжна політика в Україні
10	2	Соціологія культури	
11		Модульний контроль №2	
12		Залік (іспит)	

Для груп заочної форми навчання:

Тиждень	Кількість годин	Тема лекції	Кількість годин	Тема практичних, семінарських та лабораторних занять
1	2	Соціологія як наука.	2	Об'єкт і предмет соціології. Структура соціологічної системи знання. Методи соціології для дослідження суспільства. Функції соціології. Місце соціології серед інших наук про суспільство
2	2	Соціальна стратифікація та соціальна мобільність	2	Соціологічні підходи до визначення суспільства. Соціальна структура суспільства: основні види та елементи. Соціальна стратифікація і нерівність. Історичні типи стратифікації. Визначення соціальної мобільності. Форми і види соціальної мобільності. Канали вертикальної мобільності. Особливості і засоби соціальної мобільності. Міграція як форма соціальної мобільності.
3	2	Етносоціологія	2	Соціальна сутність сім'ї. Типологія сімейних структур і їх основні різновиди. Функції сім'ї. Проблеми розвитку сім'ї в сучасному суспільстві.
4	2	Сім'я і шлюб як соціальні інститути	2	Поняття «людина», «індивід», «індивідуальність», «особистість». Основні соціологічні концепції особистості. Внутрішня структура особистості. Соціалізація особистості. Девіантна поведінка
5		Залік (іспит)		

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ КУРСУ:

Інформація про курс розміщена на сайті Університету: <http://metod.kart.edu.ua/>

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Портал електронних видань Українського державного університету залізничного транспорту: <http://metod.kart.edu.ua/last>
2. Бібліотека інституту соціології НАН України: <http://i-soc.com.ua/ua/institute/lib>
3. Національна бібліотека ім. Ярослава Мудрого/ соціологічні дослідження//
<https://nlu.org.ua/article.php?id=70>
4. Національна бібліотека України ім В.І. Вернадського/ <http://nbuv.gov.ua/node/1539>
5. Бібліотека бібліотека Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна електронна бібліотека соціологічного факультету//
<http://www.sociology.kharkov.ua/index.php/ua/navchannya/elektronna-biblioteka>
6. Харківська державна наукова бібліотека ім .Г. Короленка
[//http://libenc.korolenko.kharkov.com/bibliotechna-enciklopediya.html](http://libenc.korolenko.kharkov.com/bibliotechna-enciklopediya.html)

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІОЛОГІЯ»

Умовою ефективного засвоєння змісту дисципліни і досягнення наведених результатів (набуття необхідних компетенцій) є не тільки високопрофесійна робота викладача, а також наполеглива, цілеспрямована учбова діяльність студентів, яка включає різні форми роботи як під час аудиторних занять (лекцій і семінарів), так і самостійної підготовки.

Під час лекцій ефективності засвоєння матеріалу, що надається, сприяє не лише уважне слухання і ведення конспекту, але й також формулювання уточнюючих запитань, можливих критичних зауважень, спроби навести приклади, які б ілюстрували або, навпаки, ставили під сумнів, положення, що наводяться. Активна участь в коротких обговореннях, які зазвичай є природнім елементом лекцій з психології, також є активністю, що очікується від студентів в ході вивчення ними дисципліни.

Робота на семінарських заняттях передбачає наступну активність студентів:

- підготовку доповідей і виступів на теми, означені програмою курсу;
- участь в обговоренні нагальних питань з тематики дисципліни;
- виконання письмових індивідуальних завдань (реферат, есе та ін.) в їх подальшою презентацією;
- участь в усних і письмових опитуваннях.

Контроль знань у рамках навчальної дисципліни «Психологія та соціологія» здійснюється з урахуванням особливостей кредитно-модульної системи, відображених у Положенні про контроль та оцінювання якості знань студентів в УкрДУЗТ (<http://kart.edu.ua/images/stories/akademiya/documentu-vnz/polojennya-12-2015.pdf>).

Згідно з Положенням про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу використовується 100-бальна шкала оцінювання. При заповненні заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки (індивідуального навчального плану) студента, оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (5, 4, 3,) та шкали ECTS (A, B, C, D, E)

Визначення назви за державною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS оцінка
ВІДМІННО – 5	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
ДОБРЕ – 4	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
ЗАДОВІЛЬНО - 3	Задовільно - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ОЦІНКИ

Модульне тестування:

Оцінка формується відповідно до кількості вірних відповідей на тестові модульні питання (20 питань в тесті, кожна вірна відповідь оцінюється в 2 бали). Максимальна кількість становить 40 балів за модуль.

Поточний контроль:

Оцінка формується шляхом накопичення студентами балів за наступні види роботи і активності:

- відвідування лекцій (бали нараховуються в залежності від кількості відвідуваних лекцій, максимальна сума становить 10 балів; у разі пропуску більше, ніж 50% лекцій, бали не нараховуються);

- наявність і повнота конспекту лекцій і тем, що виносяться на самостійний розгляд (максимальна сума балів – 10);

- доповіді на семінарських заняттях – передбачає розгорнуте усне викладення теоретичного матеріалу з конкретного питання, демонстрацію розуміння змісту процесів, які розглядаються, самостійні висновки і рекомендації; відповіді на питання викладача і інших студентів – учасників семінару (максимальна кількість балів - 10 (мінімум 1 доповідь впродовж 1го модуля (двох змістовних модулів)));

- повідомлення на семінарських заняттях – передбачають коротке але цілісне і завершене інформування про конкретний феномен, особливість, наведення прикладу тощо (максимальна кількість балів - 10 (у разі мінімум по 1му повідомленню – на кожному семінарі впродовж модуля (двох змістовних модулів)));

- участь в обговореннях, усних опитуваннях, доповнення повідомлень і доповідей максимальна кількість балів - 8 (залежно від загального рівня

активності, залученості, якості відповідей і виконання завдань впродовж модуля (двох змістовних модулів)).

- ,написання реферативних робіт та/або есе з подальшою презентацією їх результатів, індивідуальних завдань (максимальна кількість балів - 12 (залежно від якості виконання завдання та презентації впродовж модуля (двох змістовних модулів))).

Залік:

Студент отримує залік за результатами модульного 1-го та 2-го контролю шляхом накопичення балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент становить 100 (до 60 балів поточного контролю та до 40 балів за модульне тестування). Середнє арифметичне суми модульних оцінок складає заліковий бал. Якщо студент не погоджується із запропонованими балами (у разі отримання оцінки на рівні В або D за шкалою ECTS), він може підвищити їх на **заліку**, відповівши на **питання** з наведеного нижче списку:

Питання для підготовки до заліку з дисципліни «Соціологія»

1. Визначення предмету соціології. Підходи Дж. Херда, Е. Гіденса, Н. Смелзера, Л. Харіса.
2. Визначення соціології молоді в сучасній Україні.
3. Визначте і охарактеризуйте сутність соціального статусу особистості.
4. Визначте соціальні норми, санкції та охарактеризуйте їх.
5. Визначте соціальні проблеми сучасної молоді.
6. Визначте сутність поняття особистості в соціології.
7. Внесок Е. Дюркгейма в розвиток соціологічної думки.
8. Внесок М. Вебера в розвиток класичної соціології.
9. Гендерні ролі, стереотипи та їх характеристика.
10. Група як складова соціальної структури суспільства. Класифікація груп.
11. Дайте характеристику процесу соціалізації особистості, визначте її основні чинники та канали.
12. Девіантна поведінка особистості.
13. Демографічна ситуація в сучасній Україні.
14. Державна молодіжна політика в Україні: складові та напрями.
15. Економічне самовизначення молоді.
16. Етнос. Нація. Національно-етнічні відносини та процеси.
17. Етносоціологія: об'єкт, предмет, соціальні функції.
18. Завдання соціології науки, її предмет.
19. Історичні форми стратифікації.
20. Історія становлення та розвитку соціологічної думки в Україні
21. Канали вертикальної мобільності.
22. Класичний період у розвитку світової соціології
23. Культура як соціальний інститут.
24. Маргінальність і її характеристика.
25. Медицина як соціальний інститут.
26. Мікросоціологія та предмет її уваги.
27. Молодіжна проблематика у вітчизняній соціології.
28. Молодь як об'єкт державної молодіжної політики.

29. Молодь, її місце та роль у суспільстві.
30. Ознаки, види й типи сім'ї.
31. Освіта як соціальний інститут. Реформа освіти.
32. Основні елементи культури: мова, знання, цінності, норми, діяльність та їх характеристика.
33. Основні етапи розвитку соціології як системи знання.
34. Основні напрями американської соціології у XX столітті
35. Основні напрями західноєвропейської соціології у XX столітті
36. Основні напрями сучасної соціології.
37. Основні підходи до вивчення етнічних спільнот.
38. Основні підходи до соціологічних проблем.
39. Основні положення інтегральної соціології П.Сорокіна.
40. Основні положення конфліктологічної соціології.
41. Основні положення символічного інтеракціонізму.
42. Основні положення структурного функціоналізму.
43. Основні поняття та категорії соціології молоді.
44. Основні соціальні підструктури суспільства.
45. Основні течії у натуралістичній соціології (органіцизм, соціальний дарвінізм, географічна школа, психологічний напрямок у соціології тощо).
46. Основні функції соціології.
47. Особливості розвитку національної культури на рубежі XX– XXI ст.
48. Особливості розвитку сучасного українського суспільства.
49. Особливості соціологічного аналізу особистості
50. Охарактеризуйте соціологічну теорію Т. Спенсера, її основні
51. Охарактеризуйте соціологію молоді, проаналізуйте її об'єкт, предмет, мету, завдання.
52. Охарактеризуйте сутність сімейних конфліктів та визначте шляхи їх подолання.
53. Охарактеризуйте цінності як основну категорію соціології культури.
54. Передумови появи соціології як самостійної науки.
55. положення, методологія.
56. Поняття культури в соціології. Соціальні функції культури.
57. Поняття про предмет гендерної соціології, її основні положення.
58. Поняття про предмет соціології сім'ї. Функції сучасної сім'ї.
59. Поняття соціальної мобільності, її види і типи..
60. Проблеми відродження національної культури в Україні.
61. Процес становлення соціальної групи і критерії її соціальної зрілості.
62. Розвиток соціології в сучасній Україні.
63. Соціалізація особистості. Соціальні статуси, ролі та їх характеристика
64. Соціальна організація в контексті різних соціологічних підходів.
65. Соціальна стратифікація і соціальна мобільність.
66. Соціальна структура: основні види та її елементи.
67. Соціальний статус і соціальні ролі особистості.

68. Соціальні інститути суспільства: функції та види, процеси інституціоналізації.
69. Соціальні організації суспільства.
70. Соціальні спільноти, соціальні групи та їх характеристика.
71. Соціальні функції та дисфункції культури.
72. Соціологічні дослідження: основний зміст та категорії.
73. Соціологічні закони та категорії.
74. Соціологічні підходи до вивчення особистості та її ролі в суспільстві.
75. Соціологія культури як наука: об'єкт, предмет, сутність.
76. Соціологія молоді як спеціальна соціологічна теорія.
77. Соціологія молоді. Молодь як специфічна соціально-демографічна спільнота.
78. Соціологія як наука. Об'єкт і предмет соціології.
79. Суспільство як соціальна система та соціальне явище.
80. Сутність процесу маргіналізації, особливості його в Україні.
81. Сутність процесу соціалізації особистості.
82. Суть соціологічного вчення О. Конта.
83. Суть соціологічної концепції марксизму.
84. Тенденції розвитку сімейних стосунків.
85. Тенденції розвитку соціальної мобільності.
86. Теорія соціальної стратифікації та її історичні форми.
87. Функції соціальних інститутів і їхня класифікація.
88. Характерні особливості і тенденції постіндустріального суспільства.
89. Шляхи подолання напруженості, конфліктності в сім'ї.
90. Шляхи формування духовності в сучасному українському суспільстві.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

- В ході навчального курсу студенти суттєво розвинуть власні знатності
- вміти науково осмислювати складні явища та процеси суспільного життя, свідомо орієнтуватись в соціологічних теоріях;
  - здійснювати соціальний контроль, що виявляється у критичному ставленні до явищ дійсності;
  - вміти відстоювати та аргументувати власну позицію щодо досліджуваних питань;
  - мати змогу прогнозувати тенденції розвитку соціальних процесів у майбутньому;
  - здійснювати особистісне самовдосконалення, вміти адаптуватися до нових соціальних умов в різних сферах життя.

KODEKS АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Порушення Кодексу академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним. Кодекс доступний за посиланням: <http://kart.edu.ua/documentu-zvo-ua>

Зокрема, дотримання Кодексу академічної доброчесності УкрДУЗТ означає, що вся робота на модульних тестуваннях та заліках має виконуватися індивідуально. Під час виконання самостійної роботи студенти можуть консультуватися з викладачами та з іншими студентами, але повинні самостійно розв'язувати завдання, керуючись власними знаннями, уміннями та навичками. Посилання на всі ресурси та джерела (наприклад, у рефератах, самостійних роботах чи презентаціях) повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином. У разі спільної роботи з іншими студентами над виконанням індивідуальних завдань, потрібно зазначити ступінь їх участі у роботі.

ІНТЕГРАЦІЯ СТУДЕНТІВ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Вища освіта є провідним чинником підвищення соціального статусу, досягнення духовної, матеріальної незалежності і соціалізації молоді з обмеженими функціональними можливостями й відображає стан розвитку демократичних процесів і гуманізації суспільства.

Для інтеграції студентів із обмеженими можливостями в освітній процес Українського державного університету залізничного транспорту створена система дистанційного навчання на основі сучасних педагогічних, інформаційних, телекомунікаційних технологій.